

Cwestiwn 1.7: A oes gennych unrhyw sylwadau cyffredinol am y darpariaethau yn adran 16 ac Atodlen 3 i'r Bil Drafft sy'n ymwneud â chyllid Llywodraeth Leol?

Yn ddo'i hunain, mae Adran 16 ac Atodlen 3 ill dau yn rhesymol ac fel y buasem yn ei ddisgwyl, gan roi trefniadau yn eu lle ar gyfer uno rhestrau Treth Cyngor, rhestrau Trethi Annomestig a Cronfeydd cynghorau mewn paratoad at sefydlu'r awdurdodau newydd. Yn y cyd-destun yma, nid oes gennym wrthwynebiad i'w cynnwys.

Ni fyddem yn dymuno creu rhagor o gymhlethdodau cyn sefydlu'r awdurdodau newydd, ond fel y mae Adran 22C newydd o Ddeddf 1992 (fel y'i cynigir) yn ei amlygu, digwyddodd yr ailbrisiad Dreth Gyngor cyffredinol diwethaf ar gyfer 1 Ebrill 2005. Mae hyn yn golygu y bydd y rhestrau cyffredinol ar sefydlu awdurdodau newydd yn 15 mlwydd oed.

Rhaid i Lywodraeth Cymru gydweithio ag awdurdodau lleol er mwyn sicrhau fod y rhai sy'n defnyddio gwasanaethau cyhoeddus yn cyfrannu'n deg tuag atynt. Credwn y byddai cynnal ymarferiad ailbrisiad llawer mwy rheolaidd, gydag ail-fandio cyson, yn rhoi mwy o hyder i'r cyhoedd am gadernid, tryloywder a thecwch y drefn.

Hefyd, mae angen adolygiad llawn o'r trefniadau eithriadau a disgowntau. Mae'r trefniadau cyfredol yn flerwch, a rhaid eu diweddarau. Mae rhai o'r eithriadau presennol yn hynafol, neu yn methu adlewyrchu sefyllfaoedd y cynghorau erbyn hyn.

Ar hyn o bryd, mae'r Treth Cyngor yn cael ei ystyried yn dreth sydd ar Eiddo a Phobl yn gyfartal. Efallai fod lle i ystyried newid y balans cyfredol (h.y. 50% eiddo a 50% y 2 berson cyntaf yn yr eiddo), neu hyd yn oed rhoi'r hawl i gynghorau lleol addasu'r gyfran yma i adlewyrchu gofynion lleol.

Felly, gellid dadlau fod y Bil drafft yn cynrychioli colli cyfle i ddiweddarau'r gyfundrefn drethiant lleol, ond rydym yn derbyn nad dyma yw diben y Bil penodol yma.

Cwestiwn 1.8: Sut y gallai Llywodraeth Cymru fesur y nifer sy'n osgoi talu Ardrethi Annomestig ar hyn o bryd?

Mae gwybodaeth leol yn hanfodol yn hyn o beth. Rydym hefyd yn annog Llywodraeth Cymru i sicrhau bod Asiantaeth y Swyddfa Brisiol yn rhannu gwybodaeth yn well gydag awdurdodau lleol.

Credwn fod y gyfundrefn trethi busnes yn gweithio'n dda yn gyffredinol. Rydym yn credu fod meithrin perthynas dda gyda Swyddfa'r Prisiwr, wrth iddynt hwythau gyflawni eu gwasanaeth arbenigol wrth gynnal y rhestr drethiant, wedi cyfrannu at hyn. Yng ngŵydd hynny, rydym yn argyhoeddedig fod cadw trefniadau casglu Trethi Busnes yn lleol yn allweddol er mwyn gallu manteisio ar y wybodaeth lleol sydd ar gael.

Yn ein profiad ni, mae ymweliadau rheolaidd gan swyddogion y cyngor i safleoedd busnes, gan ddefnyddio technoleg briodol a rhaglen yn seiliedig ar risg, yn rhoi cyfle i weld "yn y cnawd" os oes busnesau newydd wedi eu sefydlu. Mae hyn eto yn dangos y fantais gref o gael gwybodaeth leol a chasglu lleol. Byddai grantiau penodol i gefnogi datblygiad technegau newydd gan ddefnyddio'r dechnoleg ddiweddaraf, ac i gyflogi swyddogion ymweld, yn helpu awdurdodau lleol i weithio gyda Llywodraeth Cymru i fesur y lefel bresennol o osgoi ardrethi annomestig

Cwestiwn 1.9: A oes gennych unrhyw sylwadau neu awgrymiadau ynghylch sut y gallai deddfwriaeth yn y dyfodol helpu i leihau'r nifer sy'n osgoi talu Ardrethi Annomestig?

Rydym yn rhannu'r gred mae un maes lle'r ydym o'r farn fod y pwrs cyhoeddus yn dioddef fel canlyniad i osgoi talu Ardrethi Annomestig yw gallu busnesau i osgoi trethi busnes ar eiddo gwag. Mae'r Ddeddf Ardrethu (Eiddo Gwag) 2007 yn datgan na fydd eiddo diwydiannol sydd wedi bod yn wag am fwy na chwe mis yn derbyn ryddhad ardrethi, ac yn hytrach bydd eiddo gwag yn atebol am 100% o'r gyfradd sylfaenol busnes brysur.

Fodd bynnag, mae hefyd yn nodi os yw eiddo mewn defnydd eto ("rateable occupation") am gyfnod o fwy na chwe wythnos cyn dod yn wag unwaith eto, bydd yr eiddo yn cael eithriad pellach am chwe mis. Mae'r un sefyllfa yn wir am unedau manwerthu, ond mai am hyd at 3 mis y ceir yr eithriad pellach yn yr achosion hynny.

Mae achosion llys diweddar (e.e. Makro v Nuneaton & Bedworth DC) wedi llacio'r diffiniad o "rateable occupation" i'r fath raddau fel ein bod o'r farn fod angen ail-ysgrifennu'r ddeddfwriaeth. Er enghraifft, rydym bellach yn gweld sefyllfaoedd ble mae cadw ychydig o ffeiliau neu flwch rhyngwrwyd yn ddigonol i ystyried bod safle "wedi ei feddiannu" o ran atebolrwydd am ardrethi. Gellir yn hawdd sefydlu a datgymalu "meddiannu minimal" o'r fath i gymryd mantais o raddfa ardreth gychwynnol cymharol isel sy'n ymwneud â llai na 42 diwrnod o feddiannaeth, yna cyfnod pellach a hirach o eithriad (boed hynny'n 3 mis manwerthu neu 6 mis diwydiannol), ar adael. Credwn nad dyma oedd bwriad y ddeddfwriaeth pan y'i ysgrifennwyd, a mae angen rhoi sylw arbennig i hyn os am sicrhau fod trethi busnes yn gweithio'n llawer mwy effeithiol. Byddai cynyddu'r cyfnod "rateable occupation" o 42 diwrnod i 3 mis (neu hyd yn oed 6 mis) cyn caniatáu rhyddhad eiddo gwag yn mynd llawer o'r ffordd i gau'r "loophole" sydd yn bodoli ar hyn o bryd.

Dylai'r Llywodraeth hefyd gymryd camau i atal osgoi drwy "Phoenixism". Hyn yw'r ymarferiad o greu olyniaeth o gwmnïau cyfyngedig lle mae'r broses o ymgorffori yn anghyflawn, ac ychydig neu ddim ymdrech sydd i atal darparwyr cyfleustodau ac awdurdodau lleol rhag cronni dyledion. Unwaith y bydd y broses adfer yn dechrau caiff yr hen gwmni ei ddiddymu ac mae cwmni newydd yn ymddangos.

I'r cyhoedd ac i gwsmeriaid mae'r busnes yn ymddangos yn barhaus – mae swyddogion a gweithwyr y cwmni yn union yr un fath, ar adegau efallai y bydd y manylion a roddwyd i Dŷ'r Cwmnïau yn wahanol. Nid yw'r lefel o golledion a grëwyd byth yn ddigon i achosi Tŷ'r Cwmnïau i ymchwilio i ymddygiad y Cyfarwyddwyr.

Cwestiwn 1.10: Ym mha ffyrdd eraill y gallai Llywodraeth Cymru alluogi Llywodraeth Leol i leihau'r nifer sy'n osgoi talu ac sy'n twyllo'r system Ardrethu Annomestig?

Rydym yn teimlo y byddai trefniadau casglu yn cael eu cryfhau petai gan y cynghorau yr un hawl statudol i ysgrifennu i gael gwybodaeth gan fusnesau wrth weinyddu Trethi Busnes ag sydd ganddynt ar gyfer Treth Cyngor.